

La periodista francesa Anne Sinclair va aparèixer per última vegada en la premsa amb motiu de l'afer del seu marit, Dominique Strauss-Kahn. Ara ha escrit un llibre sobre el seu avi, el marxant d'art jueu Paul Rosenberg, i el pintor Pablo Picasso.

“Quan tenia 14 anys, Picasso em volia retratar”

Sinclair és la néta de Paul Rosenberg (1881-1959), conegut en la història de l'art com a marxant, col·leccionista i descobridor de nous talents. A causa de la guerra, el 1940 es va veure obligat a exiliar-se de París als Estats Units amb la seva família. Els centenars de pintures que Rosenberg no va poder endur-se, van ser robades pels nazis. Sinclair, nascuda el 1948 a Nova York, ha estat una de les periodistes més famoses de la televisió francesa. El 1991 es va casar amb el polític Dominique Strauss-Kahn; l'any passat la parella es va separar.

—**Madame Sinclair, a França és un personatge mediàtic molt important. És la dona de Dominique Strauss-Kahn, qui fa quasi dos anys es veia involucrat en un cas judicial i sexual a Nova York que el va fer tocar fons. Ara vostè ha publicat un llibre en què persegueix les traces del seu avi. Ell va haver d'exiliar-se el 1940 a Nova York. Es tanca d'aquesta manera tan maliciosament irònica el cercle dramàtic de la seva història familiar?**

—Vaig començar el 2010 a escriure el llibre sobre el meu avi, abans que m'abordés aquest trist episodi a Nova York. Tenia pensat publicar-lo la tardor del 2011. Quan vaig iniciar el llibre, no sabia fins on em portaria.

—**El maig de 2011, Dominique Strauss-Kahn, director del Fons Monetari Internacional i candidat a la presidència de França, va ser arrestat en un avió. L'acusaven d'un presumpte abús sexual a una cambrera.**

—Tornar a Nova York en aquestes circumstàncies em va provocar un sentiment estrany i irreal. Em vaig veure abocada dolorosament a tornar a la ciutat en què havia nascut i havia viscut una part de la meva infància. Em vaig sentir, en gran mesura, una presonera d'Amèrica. Certament, aquesta és una història ben diferent a la del meu avi. —**Però no va ser també una història dramàtica de patiment, una prova dolorosa, talment la d'un exiliat?**

—No m'esperava que aquestes pàgines de la meva memòria, que van començar a França, acabessin amb una estada forçosa als Estats Units d'Amèrica. Res a veure les imatges del passat amb el caos de la realitat. De cop em vaig trobar en un entorn molt diferent dels records que tenia de joventut. Quan era una nena, Nova York em semblava una ciutat màgica: les vacances, el Nadal, la neu a Central Park, saltar-se classe... I llavors, quan va passar tot això que vostè ja ha explicat, es va convertir, per a mi i pe al meu cercle més proper, en sinònim de violència i injustícia. Però tot això, avui, ja ho he superat.

—**En canvi, per al seu avi, el 1940 va ser sinònim de refugi i protecció contra la injustícia.**

—En el meu llibre volia anar oscil·lant entre el passat i el present. I es va convertir en un viatge cap endavant i cap enrere de Nova York a Nova York. La ciutat no en té cap culpa. Hauria d'estar enfadada amb el país i la metròpoli que va retornar als meus avis la dignitat? Només pel sol fet d'haver de viure-hi tres mesos, que van posar a prova la meva pròpia, de dignitat?

—**Aquest enfrontament amb el passat és una mena de catarsi? Per què ha esperat tant a narrar la seva crònica familiar?**

—No se'm va acudir. Evidentment, sí que sabia que el meu avi havia descobert molts artistes, que va ser un gran col·leccionista i un professional de l'art, així com agent artístic de pintors tan destacats com Pablo Picasso, Henri Matisse, Georges Braque i Fernand Léger. Però tot això no formava part del meu món. A mi m'interessava la política, el periodisme, el món real del present, i no pas els quadres, tot i que hagués crescut envoltada d'art. No volia pertànyer a aquest ambient familiar de baixa volada.

—**Desitjava deslliurar-se del passat, com a hereva d'aquesta tradició familiar, que fins pot arribar a ser una càrrega?**

—Una tradició tan gran pot fer que els nous membres de la família se sentin petits. Per sobre de tot, volia viure la meua pròpia vida.

—**Tenia raons per a estar orgullosa de la seva família. Al contrari que els fills dels col·laboracionistes, no va haver d'amagar-se rere les ombres del passat.**

—Tot i així, em retenia una mena d'inhibició. Jo no sentia la meua vida com la d'una hereva. Una gran part de la col·lecció d'art del meu avi es va anar disgregant o va desaparèixer. No tinc cap tresor ocult. A més, a mi, la paraula *marxant* m'ha causat rebuig durant molt de temps, em semblava un mot tèrbol, que em despertava associacions fosques.

—**S'imaginava un marxant com si fos un comerciant que compra obres a artistes pobres i desconeguts per poder treure'n profit?**

—Aquesta idea em semblava sospitosa. Si el meu avi hagués comerciat amb civada o sardines, no m'hauria provocat aquesta aversió. Però, de jove, fer diners amb obres d'art, poc freqüents i tan

precioses, em semblava que feia pudor de socarrim, com ho és ara l'especulació dels banquers.

—**Que la va empènyer a repensar les seves arrels?**

—Doncs... la maduresa de l'edat. Quan se superen els seixanta anys, a vegades se sent la necessitat de girar la vista enrere. Després de la mort de la meva mare Micheline farà cinc anys, vaig començar a revisar el seu llegat, els seus papers, cartes i àlbums de fotos. Relíquies d'un món enrunat. A partir de 1940 va treballar com a secretària general de France Forever a Nova York. Aquesta organització volia despertar simpatia en els americans per la *résistance* i la *France libre*. Ella havia guardat amb dedicació tots els escrits i una foto del general De Gaulle.

—**Això la va commoure?**

—Sí, i a la vegada em va provocar mala consciència. Quan era una nena sempre m'havia sentit emocionalment més a prop del meu pare, perquè era un autèntic heroi de la resistència. Gràcies a ell duc el cognom de Sinclair. Realment ell es deia Robert Schwartz. Com que els ocupants alemanys coneixien els cognoms dels oficials i soldats alemanys, que havien lluitat amb De Gaulle a l'exili, es va haver de canviar de cognom, per protegir els seus familiars a França. Volia conservar les mateixes inicials, va fer una ullada al llistat telefònic de Nova York i a la lletra S va trobar el cognom Sinclair.

—**A més, sona molt bé en francès i no recorda a cap cognom jueu. Estava tan orgullós dels seus anys a la resistència que es va deixar el nom fals un cop acabada la guerra?**

—Sí, i a part, després de la mala experiència i de la gran impressió de l'Holocaust, volia estalviar els perills que podia ocasionar un nom jueu als nous membres de la família. Jo m'hi vaig enfadar una mica, amb ell. Veia el canvi de nom com una manera de renegar del passat. En el meu certificat de naixement original posa: Anne-Elise Schwartz, anomenada Sinclair.

—**Després va llançar-se a cercar les traces del seu avi, que, entre les dues guerres mundials, havia estat el marxant d'art més important a París i Europa.**

—Marie Laurencin, la musa del poeta Apollinaire va ser la primera pintora

EL TEMPS

“La paraula *marxant* m'ha causat rebuig durant molt de temps. Si el meu avi hagués comercial amb cívada o sardines, no m'hauria provocat aquesta aversió.”

que va contractar en exclusiva l'any 1913. Després va ser Picasso el 1918, el 1923 Braque, el 1926 Léger i el 1936 Matisse. La galeria Rosenberg a la *rue La Boétie* 21, que va inaugurar el meu avi el 1910, era l'adreça de referència per a tots els qui s'interessaven en el desenvolupament i la feina dels nous artistes. Els pintors contemporanis exposaven a la planta baixa, i els més antics, a la de més amunt. Els visitants, que no podien començar a baix amb Braque o Léger, eren dirigits cap amunt, on hi havia Degas, Renoir o Monet.

—**D'on li va venir aquesta seguretat estètica i artística?**

—La meva mare i els meus avis em van explicar que fins l'any 1925 no s'havia comprat cap Picasso. La primera exposició de Picasso a la galeria Rosenberg va ser el 1919, amb 167 dibuixos. La gent se'n reia, n'assenyallaven els garbuixos i se'n mofaven. Fins i tot una part de la crítica va reaccionar hostilment i es va enrabiar amb l'art d'aquella casa de bojos. La denominació art degenerat no es va fer servir només a Alemanya.

A dalt, en blanc i negre, la col·lecció de l'avi d'Anne Sinclair, Paul Rosenberg (al centre). A sota, Sinclair amb Picasso i, a la dreta, amb el seu marit,

—El seu avi va defugir les obres de l'anomenat art degenerat, que els nazis van oferir al mercat mundial, sobretot a Suïssa. Fins i tot, com a president dels comerciants d'art francesos, va organitzar un boicot contra aquestes vendes.

—Sí, però va ser en va. Aquest negoci dels nazis era molt lucratiu. De fet, la receptivitat del meu avi pels moderns també tenia límits. Per exemple, no li agradaven els surrealistes. Una vegada Salvador Dalí se li va acostar en un restaurant i li va demanar si podia exposar a la seva galeria. El meu avi s'hi va negar; no hi ha espai per a pallasos. Amb l'arribada dels americans moderns després de la guerra, o Damien Hirst, Jeff Koons, i per no parlar d'Andy Warhol, no s'ho hauria ni proposat. En aquella època la massa no s'interessava per les avantguardes. A la inversa del que passa avui dia.

—L'ídol de Paul Rosenberg va ser sempre Picasso.

—Sí, l'estimat Pic, així és com el meu avi anomenava Picasso. I l'estimat Rosi, aquest era el sobrenom que Picasso utilitzava per al meu avi. El pintor i el

galerista s'havien "fet molt", tal com escriu l'historiador d'art Pierre Nahon. La tardor de 1919 Paul va convèncer Picasso perquè es mudessin a la casa de dalt de la galeria, el número 23. I la parella Picasso va habitar des de llavors dos pisos de la casa.

—La proximitat quasi corporal d'una parella inseparable, Paul i Pic?

—Es van conèixer l'estiu de 1918 a Biarritz. Picasso necessitava diners i buscava un nou marxant. Paul va quedar impregnat de la genialitat del pintor. Ell es veia mentalment com el germà de Picasso. Picasso acostumava a ensenyar-li el quadre a través de la finestra de la cuina passant pel pati interior. O bé Picasso anava fins a la galeria, o bé el meu avi se'l mirava de lluny. Paul va escriure 214 cartes a Picasso des del 1918 i fins que va morir.

—N'obtenia respostes?

—Picasso escrivia molt de tant en tant. Les poques cartes d'ell que crec que van arribar es devien perdre durant la guerra. Paul escrivia sovint quan era de viatge o de vacances a Deauville. A vegades enviava una nota de veí a veí i hi afegia:

“Sisplau, contesti a través de la finestra”. De tant en tant també es lamentava quan Picasso no lliurava a temps les obres: “Se n'ha anat sense haver-me donat el meu arlequí, és horrible!”.

—Tendim a imaginar-nos que una relació entre artista i marxant ha de ser plena de tensions.

—Doncs, sorprenentment, no se'n descobrien gaires, de tensions. Al meu avi sempre l'havia dominat la fascinació. Havia descobert que un artista necessita seguretat material per a poder-se concentrar. En les factures antigues es pot observar que, durant els primers anys, pagava a Picasso 50.000 francs pels olis i 12.000 per les aquarel·les. Si calculem en euros, més o menys seria la mateixa quantitat. L'octubre de 1923 Picasso va doblar-li el preu, i el meu avi el va haver d'acceptar, ja fos de bon grat o no. En aquell moment, el meu avi li hauria besat una galta i mossegat l'altra, tal com explicava després.

—Una simbiosi estranya. Tots dos tenien caràcters molt diferents.

—Paul a voltes encarregava a Picasso 100 quadres d'un sol cop, com si fos el propietari d'un saló de moda que

Dominique Strauss-Kahn.

compra la seva nova col·lecció. I fins celebrava cada canvi d'estil, sabia ben bé que tenia davant seu un dels millors pintors contemporanis, que capgirava les regles i sobrepassava els límits. Crec que rere l'admiració també s'amaguen complexos. Paul no era creador, però ho hauria volgut ser.

—La proximitat familiar va arribar tan lluny que, el 1918, Picasso va pintar un retrat de Madame Rosenberg i la seva filla, és a dir, la seva àvia i la seva mare. Actualment el quadre és propietat del museu Picasso de París. Conserva records personals de Picasso?

—Recordo sobretot la seva mirada penetrant. Quan el visitàvem a la casa de Mougins, sempre m'impressionava el caos que hi havia; les taques de pintura al parquet, el desordre, tot allò que a casa nostra era intolerable. Per recolzar el cap al llit feia servir un dels seus quadres que repenjava amb la tela contra la paret, els coixins contra el marc de la falca. Quan venia el quadre, n'agafava un altre. I llavors recordo aquella anècdota tan divertida, que quasi acaba amb un retrat meu de Picasso.

—Expliqui.

—Quan jo tenia 14 anys, Picasso va proposar a la meva mare de retratar-me. “Veig”, deia, “que té ulls a tot arreu”. I jo em vaig espantar tant, que, plorant, vaig dir que no volia ser model d'aquest lladre de cares. Tenia por que em pintés amb una “cara correguda”, tal com deia jo —i l'amant de Picasso, Dora Maar—, no m'agradaven els seus retrats. No es pot dir que hagi heretat la sensibilitat per a l'art del meu avi.

—Sap per què Picasso es va quedar a París durant la guerra? Com a enemic de Franco, com a espanyol republicà i pintor de Guernica, corria perill?

—Sí que el tenien controlat, però els alemanys no s'hi atrevien. Picasso no s'havia compromès de cap manera, al contrari que Cocteau o Derain. Es diu que una vegada van entrar alemanys uniformats al taller i li van preguntar sobre el *Guernica*: “Ho ha fet vostè, això?”. I ell contestà: “No, això ho ha fet vostè!”. Si bé és una història massa bonica per a ser veritat. Els pintors que es van quedar al París ocupat no van ser herois de la *résistance* però tampoc col·laboracionistes. Tot i així, Braque es va atrevir a traçar l'emblema per al govern de Vichy del General Pétain.

—La guerra va obligar a un silenci de quatre anys entre el seu avi i Picasso.

—Després va ser difícil tornar a l'acostament d'abans. A partir de 1945 Paul només va veure Picasso una vegada més, a l'estiu a la Côte d'Azur. Picasso va reprendre la relació amb Daniel-Henry Kahnweiler, l'altre gran marxant d'art del temps d'entreguerres. Kahnweiler va ocupar-se de l'obra de Picasso fins a la seva mort.

—Què li ha quedat de la col·lecció del seu avi?

—El 1940 ja havia enviat uns quants quadres cap a Londres i Nova York. Amb aquestes pintures va poder inaugurar la seva nova galeria a Manhattan. Quan la família es va exiliar, es van quedar a França 400 quadres, que van ser robats, 60 dels quals avui encara estan desapareguts. El meu avi va poder anar recuperant la resta, un a un. Al contrari del que diuen tots els rumors, de l'herència de la meva mare només me'n van quedar quatre.

—Quins?

—Això, no li ho puc dir, és privat.

—Això fa sospitar que són grans obres. Potser una mostra del conegut quartet de Rosenberg: un Picasso, un Matisse, un Braque i un Léger?

—No continuï. No és rellevant. L'espendor de la col·lecció rau aquí. S'ha anat disgregant al llarg del temps. La meva mare i el meu pare, la meva tieta i el meu oncle han pogut viure molt bé, això de segur.

—Vostè també té un volum de diners considerable del llegat del seu avi.

—Ja he dit que sempre he sentit aversió contra el terme *hereva*. El meu avi va poder viure amb un alt grau de benestar. Però crec que no era del tot feliç, sempre feia un posat malenconiós i impregnat d'un cert dubte existencial. Vivia amb un sentiment de culpa, el remordiment del qual es remuntes als terribles drames de la guerra a Europa. Aquella generació va quedar per sempre mutilada per la guerra.

—Vostè també porta aquesta marca tràgica dins seu?

—La meva identitat jueva és molt important, tot i que no sóc gaire religiosa, tan poc com el meu avi.

—Fa dos anys, a Nova York, al costat de Dominique Strauss-Kahn va atraure les mirades de tot el món. Aquesta mena d'exhibició li ha generat un ressentiment, un enfrontament amb el passat?

—Em vaig sentir presonera. El meu home sota arrest domiciliari i a fora 350 periodistes, com si fos una caceria.

—El cas contra Dominique Strauss-Kahn finalment es va suspendre.

—La justícia americana és brutal, però quan s'equivoca, reconeix sovint els errors. A França la justícia actua amb més cautela, però els processos judicials no tenen mai final. Avui tot ha quedat enrere, em vaig encarar amb aquells fets a tots els nivells, personalment i col·lectivament. Punt i final.

—Com a periodista, possiblement algun dia escriurà sobre tot això.

—Sí, podria fer-ho. Però així, tal com jo li ho he dit, és només per fer volar coloms. Podria fer-ho, però no ho faré.

—Madame Sinclair, moltes gràcies per aquesta entrevista.

Romain Leick

© Der Spiegel

Traducció de Gemma Repiso